

Opetus- ja kulttuuriministeriölle 23.3.2015

Asia: Lausuntopyyntö 24.2.2015 / OKM 15/010/2015

Suomen Psykologiliiton lausunto hallituksen esityksen luonnoksesta varhaiskasvatuslaiksi

Suomessa astui 1.8.2014 voimaan uusi yhtenäinen oppilas- ja opiskelijahuollon laki, joka takaa psykologipalvelut kaikille kouluasteille esiopetukseen, perusopetukseen sekä lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin.

Suomen Psykologiliitto painottaa, että sama oikeus on saatava koskemaan myös varhaiskasvatusta. Tämä on välttämätöntä sekä varhaiskasvatuksessa olevien lasten ja heidän perheidensä kannalta että varhaiskasvatuksen vaativaa työtä tekevien ammattilaisten kannalta. Ei ole mitään perustetta sille, että lainsäädäntö takaa psykologipalvelut esiopetuksesta alkaen aina toisen asteen oppilaitoksiin saakka, mutta herkimmissä kehitysvaiheissa olevat alle kouluikäiset lapset ja heidän kanssaan työskentelevät jäävät vaille kasvuyhteisössä olevaa psykologin asiantuntijuutta.

Suomen Psykologiliitto vaatii, että uuteen varhaiskasvatuslakiin sisällytetään velvoittava maininta varhaiskasvatuksen psykologista vastaavalla tavalla, kuin lakiehdotuksen 18 ja 35 §:ssä on jo mainittu varhaiskasvatuksen erityislastentarhanopettaja.

Psykologin asiantuntijuus on varhaiskasvatuksessa välttämätön, jotta lakiehdotuksen 3 §:ssä mainitut varhaiskasvatuksen tavoitteet voivat toteutua ja ympäristö todella on kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen (10 §). Pienen lapsen oppiminen, taitojen kehitys ja vertaissuhteiden harjoittelu ei ole mahdollista, ellei hän voi psyykkisesti hyvin. Hyvinvoinnin perusta on puolestaan perusturvallisuuden tunne. Se on lapsilla hyvin herkkä ympäristön vaikutuksille, koska omat tunteiden säätely- ja käsittelykeinot ovat vielä riittämättömät. Tämän takia varhaiskasvatuksen pedagogista asiantuntijuutta sekä sosiaali- ja terveysalan osaamista (31 § - 37 §) täydentämään tarvitaan psykologi, joka on lapsen psykososiaalisen ja kognitiivisen kehityksen sekä vuorovaikutusilmiöiden asiantuntija. Päivähoidon laadun yksi peruspilari on työntekijöiden osaaminen ja jaksaminen. Psykologin työ osana varhaiskasvatuksen arkea tukee henkilöstön osaamista ja jaksamista ja varmistaa näin osaltaan päivähoidon laatua.

Lakiehdotuksen 7 §:ssä mainittu monialainen yhteistyö ei nykyisellään vastaa varhaiskasvatuksen psykologiasiantuntijuuden tarpeeseen riittävässä määrin eikä mielekkäällä tavalla. Esimerkiksi tämänhetkiset neuvolapsykologin (terveyskeskuspsykologin) palvelut keskittyvät pääsääntöisesti yksittäisten lasten ja perheiden ongelmien tutkimiseen ja hoitamiseen. Varhaiskasvatuksen psykologityön keskiössä on hyvinvoinnin edistäminen, ongelmien ennaltaehkäisy sekä varhainen toiminta kehitys- ja kasvatuseroissa. Varhaiskasvatuksen psykologin tulee olla läsnä päiväkodin arjessa, konsultoida varhaiskasvatuksen henkilöstöä ja johtoa sekä osallistua suunnittelu- ja kehittämistyöhön. Psykologityön tarve varhaiskasvatuksessa on luonteeltaan jatkuvaa ja suunnitelmallista, ei tilapäistä tai harvoin esiintyvää.

Varhaiskasvatuksen psykologiasiantuntijuus on välttämätöntä myös, jotta lapsen kehityksen ja oppimisen portaittaisen tuen (17 § - 22 §) tarpeen arviointi sekä käytännön toteuttaminen ja arviointi voivat toteutua. Myös muilla kouluasteilla psykologit ovat keskeisesti mukana tuen tarpeen arvioinnissa, suunnittelussa, toteutuksessa sekä kehittämisen arvioinnissa. Kehityksen ja oppimisen tuki on välttämätöntä toteuttaa moniammatillisesti niin, että myös psykologi tuntee paitsi lapsen kehityksen ja tarpeet myös kyseisen toimintaympäristön edellytykset ja mahdollisuudet.

Psykologin tulee olla mukana myös varhaiskasvatuksen yleisessä suunnittelu- ja arviointityössä (26 §, 27 §, 29 §, 30 §) sekä tarpeen mukaan myös yksittäistä lasta koskevassa suunnittelutyössä (28 §).

Varhaiskasvatuksen psykologin tehtävä tulee määritellä lain luvussa 7 Henkilöstö ja kelpoisuusvaatimukset, jossa jo nyt erikseen mainittu varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut (35 §), ja se voidaan tarkentaa luvussa 8 Henkilöstön mitoitus, rakenne ja täydennyskoulutus,

Käytännössä varhaiskasvatuksen psykologipalvelut järjestetään luonnollisesti paikallisiin olosuhteisiin soveltuvalla tavalla. Ne voivat olla varhaiskasvatuksen omaa toimintaa, tai ne voidaan järjestää osana lakisääteisen esi- ja perusopetuksen koulupsykologin, kasvatus- ja perheneuvolapsykologin tai neuvolapsykologin (terveyskeskuspsykologin) työtä. Varhaiskasvatuksen psykologipalvelu toteutuu ensi sijassa yhteistyössä henkilöstön kanssa sekä yhteisöjen ja organisaation tasolla, mutta se voi sisältää työtä myös yksittäisten lasten ja perheiden kanssa, jolloin perheille pystytään tarjoamaan heidän tarvitsemaansa neuvontaa ja tukea suoraan lähipalveluna. Toisaalta esimerkiksi Ruotsissa on hyviä kokemuksia siitä, että sivistystoimen psykologi konsultoi myös varhaiskasvatusta ja perheiden psykologityö tehdään neuvolassa.

Lausunnon keskeinen sisältö

Psykologin asiantuntijuus on varhaiskasvatuksessa välttämätön, jotta lakiehdotuksen 3 §:ssä mainitut varhaiskasvatuksen tavoitteet voivat toteutua ja ympäristö todella on kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen (10 §). Lasten hyvinvoinnin kannalta parasta on, kun apua ja tukea tuodaan suoraan kasvuympäristöihin, kotiin ja päiväkotiin. Varhaiskasvatuksen psykologityö on välttämätöntä, kun tavoitteena on lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen, ongelmien ennaltaehkäisy ja varhaisen tuen järjestäminen.

Uuteen varhaiskasvatuslakiin tulee sisällyttää velvoite varhaiskasvatuksen psykologipalvelusta. Varhaiskasvatuksen psykologin tehtävä tulee määritellä lain luvussa 7 Henkilöstö ja kelpoisuusvaatimukset.

Helsingissä ja Turussa 23.3.2015

Tuomo Tikkanen, PsL, erikoispsykologi

Puheenjohtaja

Annarilla Ahtola, PsT, erikoispsykologi

Ammattineuvonnan erikoispsykologi

Suomen Psykologiliitto ry